Ч. 135 (12.501). Львів, субота 21. червня 1930. Postawa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячно	5·00 зол.
Чвертьрічно	15·00 „
Піврічно	27·50 „
Річно	55·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Після хорватського процесу.

Львів, 20. червня 1930.

Дня 17. ц. м. закінчився в Білгороді політичний процес проти кількадесятьох хорватів, обвинувачених у державній зраді. Цей великий процес тривав майже 6 тижнів і міцно хвилював населення Хорватії та й усієї Югославії. Обвинувачені, засуджені на багато літ вязниці, почувши присуд, встали з місця і відспівали національний хорватський гимн, що зробило і на салі і потім на все населення Хорватії велике враження. Тепер настрої хорватського народу дещо вспокоїлись, але є загальне переконання, що згаданий процес загострив ще більше сербо-хорватський конфлікт.

Уряд намагається рятувати ситуацію, тому до кабінету міністрів допущено недавно 4 хорватів, що збільшило кількість членів кабінету взагалі, а хорвати і словінці здобули тим чином в уряді дуже сильні позиції та вплив на державне життя. Досі серби, бажаючи зберегти державну керму у своїх руках, допустили були до кабінету міністрів тільки одного хорватського економіста, знавця господарських справ Хорватії. Допущення хорватів у склад уряду є безперечно кроком вперід на шляху до рівноуправнення хорватського народу.

Та сербські політики не можуть з тим погодитися і всіми силами намагаються задержати в уряді найважніші позиції для сербів та підчинити хорватське населення своїм впливам. Тому тенденцією сербської політики є вбити клин між хорватську інтелігенцію і хорватську народню масу й утворити спільну сербо-хорватську урядову селянську партію. Одначе не зважаючи на всі зусилля сербських політичних кол, не дивлячись на величезні фонди, витрачені на ту ціль, сербам удалось зеднати для своєї політики тільки незначні, мало впливові елементи з хорватської селянської партії. А проте і цей факт коментує преса як велику побіду ідеї сербо-хорватського зближення.

В самомуж кабінеті міністрів напруження і тертя дуже сильні. Хорватська публична опінія є того погляду, що ці внутрішні тертя можна вигладити тільки шляхом повної реконструкції кабінету міністрів по лінії домагань хорватів.

Хорватська преса вважає щойно закінчений процес зворотною точкою в політичному житті Югославії. Парлямент ухвалив тепер кілька корисних нових законів, яких раніш через партійну боротьбу не можна було ухвалити. Адміністрація намагається наблизитись до населення на місцях і йти по лінії його інтересів. Влада робить зі свого боку все можливе, аби припинити економічну крізу, зменшити політиканство, як вигідну професію численних елементів та здеморалізувати правління краю.

Хорватія не вдоволена тепер з деяких нових законів, особливо із закону про новий адмін. поділ держави. Хорватські політики нарікають, що в цьому поділі держави не взято під увагу історичних моментів.

Особливо багато труднощів справляє урядові економічна кріза. Митні оплати на американське збіжжа міцно діткнули і хорватських хліборобів, а справа індустіялізації краю наткнулась на великі перешкоди. Вивіз дерева з хорватських лісів також зменшився, в цукровому промислі замітна скрута. Фінансові кола говорять, що югословянський промисл урятує тільки закордонна позичка. Урядові круги впевняють, що економічне положення Югославії можна поліпшити тільки тоді, коли наступить консолідація внутрішньо-політичного життя і коли сербо-хорватський конфлікт буде вирішений по лінії державницьких плянів.

У Білгороді ходять поголоски, що уряд, іменувавши кількох хорватських міністрів, хоче іменувати також кількох хорватських старшин членами головного командування армії. Але загально в Білгороді панують скептичні настрої і майже ніхто не вірить, що теперішній уряд зможе побороти всі справді великанські труднощі.

Присуд на хорватських політиків і діячів у білгородському суді є новою болючою раною, завданою сербами хорватському народові. Тому, не зважаючи на всі уступки уряду і на цілу його нинішню політику, хорватський нарід прямує дальше нестримно до повного свого визволення, до справжньої рівноправности. Недалека будучність покаже, що ніякі присуди чи кари, а також ніякі дрібні уступки не в силі вбити в живім народі святої туги до волі, до повної рівноправности. І певно, що вже небавком стануть хорвати повноправними господарями на своїй землі.

Польська еміграційна політика.

Передвоенні ліберальні засади в еміграційному русі. — Нинішня контроля державних і міжнародніх чинників над еміграцією. — Еміграція і визвольні змагання народів.

В довоєнних часах справа еміграції якогось краю і іміграції до іншого краю, словом справа міграції, була полишена кожній людині, її добрій волі, чи хотіла вона жити в однім чи другім краю, на одній чи другій земській півкулі. Кожна людина в передвоєнні часи, коли пашпорт уважався за пережиток, мала спромогу шукати кращого прожитку, де захотіла. Держава, стоячи на засадах лібералізму, не вмішувалася до того, хіба, що контролювала, чи особи, обовязані до військової повинности, не ухиляються від неї виїзджаючи з краю. Та і це не було так дуже строго перестерігане. Словом: ця справа належала до приватного права. Жадних державних міграційних законів не було. Стара Австрія користувалася рідко в справах еміграційних своїми поліційними „патентами" проти агентів, котрі роздували серед населення еміграційну горячку.

Інакші часи настали по війні, а то вже і в часі війни, у звязку з економічним положенням світу, у звязку з міліонами безробітних у всіх краях. Зачалося від держав, до яких віздили-іміґрували люди. З боязни перед збільшенням безробіття зачали ті держави видавати закони, якими обмежують необграничений досі вїзд. Першою державою, яка обмежила довільний вїзд, були Злучені Держави Північної Америки. За нею пішли інші.

Держави, з яких виїздять горожани, зачали рівнож законами реґулювати еміграцію, щоби в цей спосіб кермувати рухом населення і таким чином зменшувати безробіття у свому краю.

Війна показала нам наглядно, яку велику ролю можуть відіграти зорґанізовані еміграції в будівництві власної державности. Знаємо, яку ролю грала заморська ірляндська еміграція у здобутті державного становища Ірляндії. Знаємо, що подібну ролю відіграла також еміграція чеська і польська. А литовська еміграція зуміла в перших початках самостійної Литви уфундувати валюту свого краю. Знов-же Італія своїми переселенцями на полудні Франції витворює питання італійської меншости, а в полудневій Америці без бою створила кольонії для матірного краю.

І ми з часів наших визвольних змагань памятаємо почесну ролю нашої заморської еміграції, яка не лише морально, але й матеріяльно поважно нас піддержувала. Знаємо теж, яку поважну ролю і в нашому теперішньому культурно-освітньому житті відіграє заморська еміграція своїми щедрими жертвами для старого краю.

Так то нещасний емігрант, на котрого колись ніхто, крім аґентів корабельних ліній, не звертав уваги, став предметом державного права, **а то й дуже важним чинником у міжнародній заграничній політиці.** Впала ліберальна засада: „Їдь, куда хочеш, шукай кращого життя, де його знайдеш!". Держава, яка старається чимраз то більше класти свою руку на суспільне життя, поставила свою руку і на цю ділянку життя народів. Так, як колись держава старалася через шкільництво виховувати добрих і привязаних до себе громадян і тому засновувала державні школи, а всі приватні держала під своїм строгим наглядом — так і нині держава при помочі законів та урядів хоче кермувати надміром свого населення, яке не може знайти прожитку у свому краю. Ще частіше держава старається нині чимскорше позбутися тих громадян, які їй в її „державних" замірах з тих чи інших мотивів невигідні.

Так появляються закони, які управильнюють питання еміграції. Повстають і спеціяльні державні еміграційні уряди. У звязку з міжнароднім характером еміґрації Союз Народів у свому „Уряді Праці" творить для цеї цілм окремий відділ та скликує міжнародні конференції. В західно-европейських краях держава законами реґулює еміграцію, робить договори з іншими державами в інтересі своїх емігрантів, однак опіку над емігрантами полишає суспільним чинникам, себто товариствам які перебирають цю ділянку праці на себе і дають поміч еміґрантові від полагодження виїздових формальностей аж до хвилі прибуття еміґранта до чужого краю. Західно-европейські уряди, які розуміють і цінять вагу співпраці з суспільністю, дають якнайдальшу піддержку тим установам, бо добре знають, що державний урядничий апарат не може в такій мірі дати емігрантові поміч, як це зробить громадська установа.

М. Кігиницький.

Галицькі повені і реґуляція рік.

VI. Справа регуляції галицьких рік і меліорацій у польській державі.

(Докінчення.)

Постанови наведеного у вчорашній статті закону про удержавлення краевого майна та про побирання краєвих доходів до державного скарбу стоять у суперечности не лише до міжнародних зобовязань Польщі і до міжнародного права (арт. 46. і 56. гаської конвенції з 29. липня 1899), але також з постановами арт. 99 і 69 польської конституції з дня 17. березня 1921 р. Цікаве, що на міжнародні договори покликуються не лише українці, але й інж. Кернік і самоуправний виділ у своїх меморіялах.

Законодатний сойм на засіданні дня 26. вересня 1922 р. ухвалив закон про воєвідську самоуправу у львівському, станиславівському і тернопільському воєвідстві, бо від ухвалення цього закону залежала згода союзних держав на переведення виборів у Східній Галичині і затвердження східних границь Польщі.

Тимчасовий самоуправний виділ предложив у звязку з тим правительству письмом з дня 4. січня 1923 р. проект закону про зміну усяких постанов закону з 30. січня 1920, щоби узгіднити їх з постановами конституції. Правительство не лише що не предложило цього законопроєкту соймові, але розпорядком Президента з 10. грудня 1924 р. зредукувало скількість департаментів самоуправного виділу з 6 на 4, змінило водний і дороговий закон і віддало самоуправному виділові адміністрацію повітових доріг і громадських доріг I. кляси. Цього розпорядку, зрештою суперечного з постановами арт. 3. конституції, не виконано ізза спротиву повітових рад.

Розпорядком президента з дня 10. січня 1928 знесено тимчасовий самоуправний виділ, а його права і обовязки перейшли переважно на 4 воєводів (без воєвідських рад і виділів), а саме на основі закону з 2. серпня 1926 про уповажнення президента видавати розпорядки зі силою закону. Хоч самоуправні закони були вилучені з уповажнень президента, то в органі міністерства внутрішніх справ: „Газета Адміністрації Поліції Паньствовей“ ч. 12 з грудня 1927 пишеться, що самоуправний виділ не був самоуправною, лише державною владою. Таке твердження може вийти з цілковитого незнання справи, або може бути наслідком низького цинізму. Таким чином всупереч постановам арт. 3. конституції, що устрій держави має опиратися на основах широкої територіяльної самоуправи, знищено останки краєвої самоуправи, яка напротязі 67 літ причинилася до господарського і культурного двигнення краю.

Відносно доходів тимчасового самоуправного виділу, то закон з дня 30. січня 1920 р. признав йому на покриття видатків додатки до податків у сумі 23.085.190 корон і шинкарські консумційні оплати від пива в сумі 13.110.000 корон, отже разом 36,195.190 корон. Доходи самоуправного виділу дуже значно зменшено. Вони виносили в 1913 р. — 77.308.090 корон.

Правительство редукує консеквентно доходи виділу, відбираючи йому доходи з поодиноких податків. Напр. у 1924 р. виносили доходи самоуправного виділу з додатків до податків 1,207.860 зол. замісць 23.085.190 корон у 1920 р.

Закон про самоуправні фінанси не давав самоуправам достаточних засобів, тому сенат на засіданні дня 11. серпня ухвалив цей закон з застереженням, що правительство внесе новелю. Новелі не ухвалено, а міністерство скарбу покривало бюджетові дефіцити самоуправного виділу. Відношення правительства і сойму до галицької краєвої самоуправи характеризує те, що закон про самоуправні фінанси запевнює повне покриття видатків краєвих виділів у Познані і Торуні, признаючи їм дотацію з державного скарбу у висоті 40 проц. біжучих видатків і уповажнюючи їх розложити решту на повітові самоуправи і виділені міста. Очевидно, що коли правительство зменшувало доходи самоуправного виділу, то тим самим унеможливлювало консервацію реґуляційних робіт, виконаних за австрійських часів і підпомагання меліораційних робіт.

Ще перед знесенням галицького сойму і краєвого виділу зажадав делеґат правительства письмом з дня 14. квітня 1919 передачі в державний заряд меліораційного бюра і таким чином краєве меліораційне бюро в складі 94 інжинірів і 150 доглядачів приділено як окремий департамент намісництва.

При поділі Галичини на 4 воєвідства поділено технічну секцію намісництва на 4. окружні дирекції публичних робіт. Часть персоналу меліораційного бюра покинула державну службу, не хотячи іти до воєвідств. Ощадностева комісія правительства на своїм засіданні дня 12. листопада 1921 р. рішила знову віддати заряд меліораційних робіт тимчасовому самоуправному виділови, якому мала бути приділена відповідна скількість персоналу. Однак міністерство публичних робіт не виконало ухвали ощадностевої комісії.

Щойно в 1923 р. міністерство публичних робіт і міністерство рільництва віддали самоуправному виділові частину аґенд давного меліораційного бюра. Але персонал меліораційного бюра був уже недостаточний, бо мав лише 30 інжинірів.

Правительство унеможливлює реактивованому меліораційному бюрові ведення робіт у передвоєнних розмірах. Напр. перед війною на підтримку дрібних рільних меліорацій видавано річно 1.800.000 корон, за Польщі лише кілька проц. передвоєнних видатків.

*

З представлених статистичних даних виходить ясно, що польське правительство під господарським оглядом занедбує українські землі. Переведені за австрійських часів реґуляційні роботи ізза браку консервації улягли знищенню і не лише, що не хоронять населення Східньої Галичини перед виливами рік, але навпаки збільшують розміри нещастя. Знесення краєвої самоуправи і брак виборних повітових рад унеможливлює самоуправі взяти справу реґуляції східньогалицьких рік у свої руки. Рабункова лісова господарка в державних і приватних лісах збільшує нагальність припливу води до гірських потоків, а вслід за тим розміри виливів рік і потоків. Не дивниця, що в порівнанні з австрійськими часами щораз частіше повторяються вилеви східньогалицьких рік і гірських потоків і наносять населенню щораз більші шкоди. Ми є супроти такої політики польського уряду безсильні, бо не було досі випадку в світі, щоби реґуляцію рік переведено шляхом приватної ініціятиви.

Одначе українське населення має право і обовязок домагатися і в соймі і на міжнародній арені від польського правительства зміни дотеперішньої господарської політики супроти українського народу. При тім не можна обманювати себе, що ми зможемо осягнути радикальні зміни. Ані давніша австрійська ані польська держава не хочуть нас рівноміpно трактувати. Український нарід тільки у випадку здійснення клича самовизначення зможе перевести основні реформи і забезпечити собі господарський розвиток на своїй землі. **Пос. В. Целевич.**

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Правопис і літературна мова.

XII. Чому не приймаємо?

„Тим гірше для граматики.
Вольтер.

На питання, чому не приймаємо в цілости нового правопису, маємо аж пять арґументів:

1. ми не в силі його навчитись;
2. він ненауковий і має в собі суперечности;
3. він непопулярний, себто його не можна поширити;
4. він непрактичний;
5. він не має ніяких виглядів, щоби еволюція нашої літературної мови його виправдала.

Якщо деякі з цих арґументів нестійні, а є між ними хочаб один правдивий, то кожний із них сам по собі досить поважний, щоби правопису не прийняти.

Найважніший для широкого загалу арґумент непрактичности. „Хоча чисто фонетичний правопис — каже лінґвіст — в якійсь мові є мрією, зате незаперечним фактом є клопоти, які повстають із надто великої розбіжности між говореною і писаною мовою, головно тоді, коли до цього треба додати багато невиправданих неправильностей: — непотрібна витрата часу для дітей, що при надмірних диктатах учаться більше правопису, як мови і перешкода для поширення мови...“*).

Правопис міг би мати вдвоє більше виглядів, а ми прийняли би його, якби вони були зібрані в якусь прозору єдність. А так — у сирім виді, легко повапнений зверха псевдонауковою термінолоґією — це тільки клясичний зразок безрадности супроти ріжних явищ мови, викинених на поверхню стихійною силою її розвитку.

Правопис може накидати нам цілу низку ґрафічних знаків і звуків, проти яких бунтується наше око або вухо, але коли вони належать до якоїсь одної системи — вони поширюються легко без огляду на їхню чисто граматичну стійність. **„Usus“** є в процесі розвитку мов завсіди сильніший, ніж наукові арґументи. Тимчасом наш новий „Правопис“ — це зліпище ріжних систем і ріжнородних принципів.

Коли Академія і Міністерство Освіти підготовляють новий правопис, тоді цей плід їхньої праці повинен мати характер практичної популярної книжечки з якнайпростішими вказівками або наскрізь академічну студію, гідну фірми Академії Наук, на підставі якої вчителі моглиб відтак зладити загальнодоступний „конспект“. Така термінольоґія, як напр. „після приголосних, що надаються (?) до помякшення“, „недоконаний дієйменник — форми теперішнього часу помічного дієслова **нити**, що стали нібн (?) дієслівними закінченнями, цілком злившись із дієйменниками“, — є зовсім незрозуміла навіть для робітників пера; а поруч такої наукової термінольоґії маємо зразки відмін, які надаються до граматики з народньої школи.

Загальнодоступні правила — це такі, що в якнайменшій скількости простих формул дають змогу кожному, вже грамотному, розвязати сумнівні випадки правопису. Таких формул не дає харківський правопис: він не є загальнодоступний. Правопис можна накинути, а навіть змінити під його впливом вимову нового покоління, але він мусить бути, як кожний закон, не конче навіть розумний, зате: ясний, зрозумілий. У мові, як у державі, влада не повинна накидати законів, які не мають даних до проведення в життя і сприятливого ґрунту під собою.

Правопис — наче уніформа в армії. Армія, складена з ріжних національностей, може мати одну уніформу. Військо одної національности може бути без уніформи або мати їх більше. Вартість армії не залежить від уніформи, дарма, що вона змінцює її солідарність.

Коли нам не дали досі в мові спільної, всіма бажаної уніформи, збережім бодай спільного духа, але не називаймо уніформою старого, дірявого, казьонного „мундіру“. Галичани, також само як чутливі робітники пера наддніпрянці, не забувають про вирівнювання розбіжностей правопису, але не можуть ставити уніформи вище від змісту, скритого під нею.

Народній Комісаріят Освіти в Харкові зовсім непотрібно захвилювався, бачучи деякі розбіжности в правописі самих фільольоґів. Мова авторів і перекладчиків творів, видаваних державними накладнями, повинна була його схвилювати багато більше. Наш дотеперішній правопис розбуджує дуже малу, незначну частину сумнівів у порівнанні з питаннями літературної мови.

Тільки з перспективи літературної мови, що шукає нині нових шляхів у нас, як скрізь, під впливом ріжних суспільних процесів і взаємин із чужинними мовами — можна глядіти на недостачі та прикмети нашого правопису. Фонетичний правопис має велику перевагу над етимольоґічним тим, що вчить усіх менш-більше однаково вимовляти. Зате він мусить мати свої слабощі: він не може бути таким одномнітним, як етимольоґічний, тому, що повинен передавати дійсну вимову.

Нормалізатори нашого правопису повинні би йти за прикладом чужинних фільольоґів і не випереджувати своїми постановами того, від чого він залежить: розвитку живої мови. Бо коли вони йдуть за своїми примхами, то публика живої та літературної мови викидає на беріг деякі їхні постанови, мов зайвий намул, а з намулом і їх самих. Коли нині оборонці офіційних

*) A. Dauzat: „Philosophie du langage“. Париж 1920 ст. 60.

З теки освітника.

З нових змагань на освітньому полі.

В останньому часі всякі почини і змагання на освітньому полі починають кріпшати в поодиноких освітних організаціях, як філії „Просвіти" й читальні і зроджувати ріжні секції, самоосвітні гуртки то-що. На цьому місці вкажемо на вводження в життя окружних освітніх конференцій, до яких товчок вийшов з краєвої наради освітніх робітників, яка відбулася 28-го вересня 1928 р.

У грудні минулого року на поручення Головного Виділу „Просвіти" започатковано в **Сокалі** цей новий напрямок скликанням тзв. окружної конференції суміжних філій. В лютім ц. р. відбулася друга така конференція в **Раві Руській**, а третя мала місце в **Жовкві** 29-го травня ц. р.

Перша конференція була шуканням, яку саме частину освітніх завдань має взяти на себе окружне обєднання філій. Тому обговорювано на ній питання організації освітньої праці. Друга конференція занялася бібліотечною справою, а третя була присвячена питанням мистецького виховання. Провідною думкою всіх трьох конференцій було те, що освітню роботу треба вивести з дотеперішних її рямок, що створені форми освітньої роботи треба виповнити вщерть глибоким змістом та що освітня праця не сміє бути доривочна, але безперервна й тягла. Стверджено також доконечну потребу мати в кожній філії обовязково й негайно постійного платного освітника-організатора з виключним завданням: нести освіту-знання в народні маси, працювати для народу і стояти на сторожі чистоти освітніх змагань. На останній конференції в Жовкві прийнято однозгідну ухвалу щодо заангажування для округи освітника вищого типу, щось у роді освітнього інспектора, котрий стежив би за освітньою діяльністю підпорядкованих філій, за роботою їх урядовців, давав напрямні і т. п. Завершення цього дасть поважну запоруку поставлення освітньої роботи на відповідну висоту.

Участь у цій конференції взяли філії: Жовква — о. Бараник, Рава Руська — інж. Терпилюк, Совик, д-р Малиняк, О. Лещукова, Угнів — інж. Целевич, Белз — о. дек. Гела, Стефанишин, Сокаль — д-р Чайковський, О. Волосянський, Камінка Стр. — п. Давидович, Львівповіт — д-р Коновалець, Львів-місто — М. Лужий і д-р Кудрик, Т-во „Просвіта" — п. Петрик. Любачів — проф. Михайлівский. Були теж представники громадянства Жовкви, поблизьких читалень Жовківщини і двох громадян з Сілця Белз.

В рефераті п. Волосянського „Мистецтво як чинник освітньої праці" обговорено докладно всі ті роди мистецтва, на які треба звернути увагу, а саме, театр, музика, національний танок, кіно, радіо, мистецькі вистави, музеї, прогульки, громадні відвідини читалень іншими читальнями тощо.

Другий реферат „Організація хорів і орхестр" виголосив д-р Б. Кудрик. У ньому референт вилвигнув клич заводити на наших місточках і селах бандурні і мандолінові орхестри (тзв. щипані або перцеві). Третій реферат д-ра Чайковського присвячений був організаційним справам округи. У дискусії над рефератами забирало голос до 20 осіб. Принято цілу низку постанов-резолюцій. Після затвердження Головним Виділом подається їх до відома та виконання.

З приводу згаданої конференції слід підкреслити ще одну цікаву рису. Далося завважити, що спільна виміна думок освітніх робітників на конференції витворює якусь особливу атмосферу, в котрій родиться охота, запал і сила до творення великих діл. Висказано побажання спільних екскурсій носіїв освітніх ідей до поодиноких місцевостей на території округи, щоб на живих зразках вирівнювати до подробиць свої думки щодо освітньої роботи та на підставі поодиноких помічень і причинків обґрунтувати методику своєї роботи. Почате діло треба повитати якнайприхильніше. Воно зможе дати нам правдивих і так доконче потрібних ідейних освітніх робітників. З уст одного громадянина впали на конференції в Жовкві такі слова: „Освітня ідея полонила мене цілого, спільні наради додають мені сили й віри в успіхи початого діла. Відчуваю, що освітній гурт росте, побільшується..."

Наприкінці слід зазначити, що оо. Василіяни в Жовкві інтересуються живо освітньою роботою в їх районі та беруть у ній активну участь — морально і матеріяльно. Чергова конференція малаб відбутися в одному з сіл сокальського повіту.

ного правопису покликуються при деяких формах на його авторитет, ми з чистою совістю травестуємо їм у відповідь Вольтера: „Тимгірше для правопису", коли він помиляється.

Єдиним становищем, з якого деякі трудноші правопису перестають бути проблемами, є вогляднення меж між простонародньою і буденною мовою й домаганнями чисто літературної мови. Кожна літературна мова, черпаючи матеріял із народньої й буденної, мусить від механічного засвоювання форм переходити в царину їхньої кристалізації. Всі наші нинішні непорозуміння з правописом є наслідком того факту, що наша фільольогія лишилась ще поза дослідами над літературою і не вийшла із стадії призбирування матеріялів, без спромоги дати їх синтезу.

Фільольогічні досліди потребують ще більше, як студії над літературою, порівняної методи, матеріялу з розвитку інших мов; без цього вони залишаються мертвими причинками або безсилими спробами дилетантів. Фільольоги, що не є лінгвістами, не принесуть нам бажаної синтези. Але нехай і не пробують цього робити. Нехай покищо призбирують матеріял для тих, що їх вирукать.

Люди, що самі не орудують мовою як мистці, що не живуть у ній, як у своїй стихії, що не відчувають її припливів і відпливів, що з першого погляду не вміють відріжнити перли від черепашки, — не повинні би братись за нормалізацію живої мови. Навіть така буцім-то „формальна" праця, як нормування правопису, мусить бути творчістю, бодай спробою творчости. Люди, що не мають у цій ділянці нічого сказати, краще залишили би розвиток мови збірному процесові, що є своїм сліпим інстинктом розумніший, ніж їхня безплодна льогіка.

*

У вчорашнім фейлетоні справити в 1-ій шпальті, 6-ий рядок вниву: замість „фраз" має бути „фах".

Сумний ювилей на Мадярщині.

Дня 4. червня минуло 10 літ від дня, коли представники Мадярщини підписали з конечности договір у Тріяноні. Цим договором Мадярщина втратила всі землі, які не мали мадярської етнічної більшости і Мадярщина зійшла до ролі маленької держави. А підписати цей договір Мадярщина мусіла, хоч із болем серця, бо інакше булаб окупована військами антанти.

Сьогорічний ювилей сумного договору вважали мадярські націоналісти днем великої жалоби і використали день 4. червня для агітації ідеї реванжу і боротьби за віднискання утрачених земель. Агітація 4. червня ішла під кличем: „Нем, нем сога!" — цебто: „Ніколи, ніколи не згодимось на поділ Мадярщини!".

Нарада Бетлена з Гендерсоном.

Президент міністрів граф Бетлен зложив міністрові закорд. справ Гендерсонові візиту в Льондоні і мав з ним двогодинну політичну нараду.

Союз Народів гніздом бюрократії.

Від довшого часу в Европі чується нарікання, що Союз Народів є мертвою організацією, яка не має ніякого впливу на хід подій, а служить тільки інтересам груп та осіб безпосередньо звязаних з цим союзом. На днях утворено окрему комісію для реорганізації Союза Народів. Виявилось, що визначні становища в цьому союзі займають представники великих держав, а малі держави є ігноровані та що Союз Народів змінився в гніздо мертвої бюрократії.

До комісії для реорганізації Союза Народів входить 13 членів, між ними льорд Сесіль. Входять сюди також делегати Франції, Чехословаччини й Японії.

Паніка на біржі в Ню-Йорку.

З Нового Йорку подають, що на тамошній біржі почався новий спад акцій, якого не бувало від жовтня минулого року. Останнього дня спад біржевих акцій хитається між 15 і 22 долярами. Біржа переживає знову свій „чорний день".

Польський Манчестер.

I. Початки, розвиток і нинішній вигляд Лодзі.

Небувала економічна кріза, яка своїм тягарем просто придавила наше село, не минула ні одної ділянки економічного життя Польщі. Зрозуміло, що коли 80 проц. населення, тобто селянство, не представляє нині майже ніякої покупної здібности, то мусіли „піти в дубину" і торговля і промисл.

В Польщі найбільше розвинувся мануфактурний промисл, який після війни вибуяв наче билина на штучному угноєнні. Тим штучним навозом для польського мануфактурного промислу були високі митні ставки на заграничні вироби і безмежні кредити, якими він користувався в банках у той-же час, коли селянинові й не снилося дістати якунебудь позичку на догідних відсотках. В останніх часах, коли відпав майже одинокий консумент на ті вироби — селянин, промисл цей переживає просто страшну крізу.

Оптимісти кажуть, що з заключенням торговельного договору з Німеччиною поправиться дещо економічний стан села, одначе тіж оптимісти мусять признати, що з тим ментом доля промислу ще погіршиться, бо польський ринок залиють дешевші і ліпші німецькі вироби. Словом: гороскопи невеселі.

Царська Росія в противенстві до небіжки Австрії вела екстермінаційну політику супроти поляків під оглядом культурним, зате дуже старалася про економічне піднесення „Привислянського Краю", бо розуміла, що голод і холод найгірший дорадник населення. Москалі радо парцелювали панські маєтки між селян (очевидно: місцевих автохтонів, а не військових осадників) і йшли на руку охочим, які творили промислові підприємства, чи то звільненням від податків, чи довгоречинцевими кредитами, чи врешті пільговими тарифами. А що польський шляхтич з гори дивився на міщанина і не брався до такого „нешляхотного" діла, як промисл, то москалі, самі не маючи „спеців", спроваджували з Німеччини ремісників, які осідали кольоніями і дали почин до розвитку промислового життя на терені нинішньої Польщі. Одна з таких німецьких кольоній, Лодзь, перемінилася за час несповна одної сотні літ у теперішній „польський Манчестер".

Ще до світової війни місто Лодзь було центром мануфактурного промислу на всю російську імперію, бо в центральній Росії була лише одна кольосальна, що правда, „Фабрика Морозовскої мануфактури" в Москві. Маючи безмежний ринок збуту, а до того без найменшої конкуренції, Лодзь почала розвиватися і богатіти американським просто темпом. Не диво, що скоро дійшла до півмільонового міста. Коли німці в часі війни заняли Польщу, то хвалилися, що одна Лодзь дала їм більше „контрибуції", як ціла Польща.

Під Польщу дісталася Лодзь обескровлена німцями, які повивозили машини та сирівець і здавалося, що цей промисл у Лодзі зовсім знидів. Та тут прийшли в підмогу крім своєї держави ще й чужі капітали, переважно французькі, які, прочуваючи добру наживу, почали льокувати свої капітали в польському мануфактурному промислі. Всім ще мабуть памятна афера з жирардівською мануфактурою, яку французька спілка, зробивши умову на марки, набула від уряду за часів Міхальського просто за безцін.

По війні на ринку давалася відчувати велика недостача мануфактури. Село добре торгувало за свої продукти, а не маючи довіря до гроша, чарайого збувалося і то в першу чергу за мануфактуру, бо було голе та босе. Тоді то й починається золотий вік для фабрикантів мануфактури і купців. Фабрики працювали день і ніч без перерви на три зміни і робили кольосальні інтереси. Такаж конюнктура притягала щораз більше капіталів і там, де колись робили в Лодзі содову воду, на очах виростали фабрички за фабричками. Консумент спершу був невибагливий, а фабрики продукували всяке драптя, аби тільки скоро й богато. Від тоді то й „вироби крайове" здобули собі таку марку, яка переслідує їх по нинішній день, хоч — ніде правди діти — під цим оглядом багато вже змінилося в них на ліпше.

Цей „американський" розвиток промислової Лодзі витиснув своє пятно і на самому вигляді міста. З одного боку величаві будівлі нових доробкевичів, а з другого старенькі домики давніх ткачів. Національно польського елементу між тими богатіями майже нема, прізвища самі німецькі, а коли і є якесь шляхецьке, то з метрикою гірше, бо вона певно з кагалу (прим. Познанські). Безперечно, всі вони тепер польські патріоти, як колись російські (ще й тепер тужать за безмеж-

ним російським ринком обуву), одначе більшість з них до нинішнього дня перевидається словом німецьким, а то й російським.

Лодзь розбудовувалася з самого початку вже модерним способом, великими квадратами, вулиці в місті тягнуться простолінійно вздовж і поперек просто в нескінченість. Великих хмародерів будувати в Лодзі не можна, бо ґрунт там нестійкий, більше сімох поверх в не видержить. На новому костелі бракує пів вежі, бо колиб захотіли вигнати вежу згідно з плянами, то костел готов завалитися. Задумують докінчити цю вежу з алюмінію.

Замітне це 600-тисячне промислове місто ще тим, що нема в ньому ні водопроводів, ні каналізації. В кожному домі помпують воду до великих резервуарів, яка потім розходиться по мешканнях. Замісць каналів є б ля обох хідників бетоновані рівчаки-„ринштоки", якими спливає всяка нечистота з домів і фабрик. Сторожі цілий божий день те й роблять, що ходять з довгими жердками та допомагають „сплавляти". Обовязком кожного сторожа є відпровадити „ринштох" до свого сусіда і так „подай дальше", словом: „флісаци". Правда, в минулому році почали заводити каналізацію на головній вулиці (Пйотрковській). В цім випадку є вже деяка анальоґія зі Львовом. Насамперед понаправлювали бруки, потім розкопали їх і провели каналізацію, потім розкопували вдруге, бо завели водопроводи, дальше електричні каблі, газ — а на кінець розкопувано ще раз для проведення трамваю. Дивишся так на цю роботу і думаєш: колись була одна Абдера, а тепер є їх мабуть трохи більше.

Нема в Лодзі ні одної вищої школи, нема й окремого театрального будинку, але є зате — як кажуть лодзяни — пята сторона світа: „Боути".

Боути — це робітниче „ґетто", а також пристановище для апашів і нічних нетлів. Апаш з Боутів наче знятий з образка: кашкет і сподні в кратку, довкола шиї червона хустка, а в кишені „майхер", невідлучний товариш. Кожний з них має свою „таксуфку" (публичну дівчину), яка його удержує, а за те він її боронить перед всякою напастю. Горе тому, хто цій „таксуфці" зробив би якусь кривду; кров напевно поллється, а поліцай там не зявиться, хочби як благати ратунку, хочби навіть кричати на все горло: „Проч з санацією!"

Оттакий то польський Манчестер.

Евген Чучман.

Ворошилов приготовляв державний переворот?

Хотів арештувати Сталіна?

Із Риги повідомляють у звязку з усуненням Ворошилова зі становища нар. комісаря військових справ: У ночі з 12. на 13. червня шеф ДПУ Менжинський виїхав автом із двома вояками московської залоги в год. 2. в ночі до Гірок, літної резиденції Сталіна та казав його збудити. Менжинський сказав Сталінові, що має докази, нібито в ост. 3 тижнях Ворошилов приготовляв повстання московської залоги. Майже ціла залога мала станути на боці Ворошилова. В дні отворення 16. конґресу компартії часть залоги мала окружити будинок, у якім збирається конґрес, а сам Ворошилов із кількасот найвірнішими вояками мав увійти до салі нарад конґресу й арештувати Сталіна і його політ. прихильників. Коли Сталін довідався про це зараз поїхав у Москву. В першій хвилі хотів арештувати Ворошилова, опісля вдоволився оголошенням його димісії. Рівночасно зарядив над ним домашній арешт. Доля Ворошилова порішиться після конґресу.

Комуністичні демонстрації.

У звязку із смертним присудом на трьох львівських комуністів, комуністи в Польщі та за кордоном уладжують демонстрації. Львівські комуністи пробували демонструвати в середу на Гетьманських Валах, одначе поліція перешкодила. Демонстрації повторилися в четвер біля памятника Собєського. Присутній був комун. посол із Лодзі Росяк. Коли пос. Росяк став промовляти, політичні противники побили його палицями до крови. Вчинилася бійка, якій конець зробила поліція. Опісля комуністи хотіли зібратися перед судом і біля Вел. Театру, та і відсіля поліція розігнала їх.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Лугове Свято.

Там — на Сокільській Площі за Стрийською рогачкою відбуваються якісь свята, обходи, поміни, ювилеї, а Львів про це мов не знає. А коли і знає, то не йде подивитись, а коли і йде подивитись, то не той, який у першу чергу повинен іти.

— Чому ви не були? — спитати когось.

— Бо не знав! — відповідає.

Або:

— Бо не було реклями і мені здавалося, що це таке якесь там собі „святце". Коби знаття, що це таке імпозантне свято, напевно був би пішов.

А тимчасом уже місяць перед святом появлялися ріжні реклями.

Спершу загадочні:

„15. VI. ?"

„15. VI. Площа Сокола-Батька?!?".

Потім ясніші:

„15. VI. Лугове Свято".

„Всі на Лугове Свято 15. VI.!"

Вкінці зовсім ясні:

„Дня 15. VI. відбудеться на площі Сокола-Батька Лугове Свято з нагоди 30-літнього ювилею оснування першої „Січи" в Галичині".

Коли організаторам свята здавалося, що вже всім людям ясно, тоді видрукували ще 15 тисяч летючок і роздали на цвинтарі на Зелені Свята.

Прийшов нарешті день 15. VI. 1930 року, день довго ожиданий, довго рекламований і напричуд гарний. Здавалося, що львівське громадянство залиє всі дороги, заповнить усі трамваї, затамує цілу Стрийську вулицю, що при касі будуть відбуватись дантейські сцени, що когось задусять на смерть, когось затопчуть, а всі будуть покалічені, що публиці не стане терпцю і вона виважить браму, рознесе огорожу і в той спосіб дістанеться на площу.

Здавалося... Що нам в останніх десятиліттях не здавалося?!... Здається чоловікові одно, а на ділі виходить зовсім щось інше.

Публика „слезилася" через браму, не було ні стиску, ні крику, навіть ніхто нікому добре на нагнітки не вліз.

А шкода!

Те, що організатори свята дали публиці до оглядання, варте було, щоби хоч трохи людй подусилися.

Зелена мурава площі зацвила таким гарним, за очі хапаючим цвітом...

Вийшли луговички — загоріласяа червоними маками.

Вийшли „луговики" — застелилася підсніжниками, що після довгої зими показалися на наших левадах.

Вправи за вправами йшли складно і мальовничо. А радість вправляючих викликувала радісний настрій у глядачів.

А скільки було обявів послуху і підпорядковання!

..Тиснуться луговики до води. Помучені вправами і сонцем хочуть відсвіжитись. Ось якийсь хлопець уже має дохопитися до води, наразі зазив: „Збірка!" — і лишає воду, забуває на спрагу й біжить станути в ряд.

Дай нам Боже 100 тисяч таких хлопців!

..Був наказ команди: Не змішуватися з публикою! — і ніхто цього наказу не зломив.

Дай нам Боже і в інших ділянках такої пошани до наказів!...

Скінчилося свято. Сотки возів розвозили учасників і гостей з околиці Львова. Мальовничі одяги дівчат сплітались у яскраві китиці, перетикані зеленим листям лугових одностроїв. Гомінке, радісне лугове брацтво хапало за очі і веселило серце.

Стояв я на дорозі і довго дивився на довгі ряди заквітчаних, розсміяних возів. Біля мене пристанули якісь три сусіди і — маю враження — заздрили. Скількости, одягам і настроєві.

А коли почали проїзджати вози з самими хлопцями в одностроях, один не втерпів:

— To na nas! — сказав до товаришів.

Ні, пане сусідо, то:

— Для нас!

Галактіон Чіпка.

Пригода був. ціс. Вільгельма.

Із Амстердаму повідомляють, що ціс. Вільгельма з жінкою Ґерміною та почотом запросила одна голяндська родина на прогульку моторовими човнами по озері Каґ. Біля Лейдену в човні, в якім був почот, наступив вибух. Було ранених тяжко 4 із запрошених гостей та механік.

Вибили шиби в польськім консуляті.

Дня 18. червня невідомі люди вибили камінями шиби в польському посольстві в Берліні. Поліція, уставлена для охорони пос. будинку не могла інтервеніювати, бо її відтягнули відтам симульованим мотоциклевим випадком.

Отворення конґресу Пенклюбів.

У пятницю 20. червня у Варшаві відбудеться отворення конґресу Пенклюбів. Дня 19. червня зїздилися у Варшаву делегації. Перша приїхала англійська делеґація, в якій є повістярка Давсон Скот, драматург Ґермон Ульд, Артур Лінч, Овен Ратер. Приїхав уже й Ґелсворзі. Загалом приїде з 50 офіціяльних делеґатів Пенклюбів із Австрії, Англії, Америки, Арґентини, Бельгії, Болгарії, Чехословаччини, Румунії, Данії, Естонії, Фінляндії, Франції, Голяндії, Ірляндії, Італії, Югославії, Латвії, Норвеґії, Німеччини, Швеції, Мадярщини, Китаю, Арґентини, Канади й гебр. та жид. делеґат. Зголосило участь теж ок. 50 осіб у характері гостей. Після святочного отворення конґресу буде снідання в соймовому ресторані. В 20. год. буде представлення в театрі, в 22. год. прем. Славек прийме учасників конґресу в палаті в Лазенках. У суботу відбуватимуться наради передполуднем і пополудні, опісля гостей приймати чаєм президент Варшави, а в 22. год. буде приняття у мін. Залеського. В неділю конґрес закінчиться. Вечером будуть на банкеті, уладженім польським Пенклюбом. У понеділок учасники конґресу відїдуть у Краків.

Вибух на могилі Телішевського.

На Личаківськім цвинтарі, на могилі д-ра Телішевського (якого, як відомо, вбила д-р Мацьківна) наступив вибух, який чути було у широкім проміні, опісля знялася хмара чорного диму. Робітниці, що працювали на цвинтарі, пішли на місце та побачили, що часть могили усунулася, а на найбл. могилі якогось Рудника хрест у богато місцях ушкоджений. Поліція, що прийшла на місце, найшла розшарпану бляху, певно з бляшанки, в якій був вибуховий матеріял. Поліція веде слідство.

Розвязання райхстаґу і диктатура?

Боротьба в справі німецького фінансового проєкту загострилася. Держ. рада відкинула фінансовий проєкт мін. Мольденгавера у справі жертвенного податку. Провідник нар. партії д-р Шульц сказав мін. Мольденгаверові, що не може оставати в його уряді. Мін. Мольденгавер зголосив димісію. Канцлер Брюнінґ на конференції з през. Гінденбурґом радив припоручити уст. 48 конституції та при помочі диктаторських повновластей ввести в життя фінансовий проєкт уряду. Одначе для введення 48. уст. потрібно спец. розпорядку президента. Можливо, що през. Гінденбурґ оголосить розпорядок про 48. уст. і розвязання парляменту.

Зі спортового життя.

Україна-Погонь (Стрий) 5 : 2 (3 : 0).

До цих змагань виступила Україна в складі: Новицький, Грещук, Скрегота; Борсук, Цимбала, Воробець; Сич, Кобзяр, Лисик, Петрів, Підлісецький. В першій половині Україна мала помітну перевагу і в цьому часі стрілила 3 ґолі: Петрів здобув 2, в тому одного з карного і Лисик 1. Погонь боронилася, як могла й уладжувала спорадичні випади, що всі кінчилися на лінії карного поля України. В другій половині ситуація змінилася остільки, що стрийська дружина, не зважаючи на виключення одного її грача за брутальне копнення лежачого на землі Сича, зібрала всі свої сили і, граючи в десятку, нераз загрожувала воротам України, в якій розмірно слабо грала поміч. В тому часі стрілив правий криловий Погоні два ґолі (першого з них мав Новицький у руках і пустив несподівано поза себе!). Україна стрілила в другій половині теж два ґолі: одного стрілив з гарного перебою Кобзяр, другого („щура") знову Лисик. Під конець гра охляла і при стані 5:2 для України суддя п. Усаж, що вів змагання наскрізь обєктивно, закінчив гру. Публики, що заховувалася дуже нервово, ок. 2.000.

Мистецтва А-кляси.

Стрий, 15. VI. СВІТЕЗЬ — ПОҐОНЬ (Стрий) 3:2 (1:2).

Станиславів. ЛЕХІЯ—РЕВЕРА 4:2 (1:1).

Ряшів. РЕСОВІЯ—ЯНІНА (15. VI.) 4:2 (2:1).

Ряшів. РЕСОВІЯ—СВІТЕЗЬ 4:2 (2:1).

Перемишль. ПОЛЬОНІЯ—ПОҐОНЬ І. Б. 4:1 (1:1).

Мистецтва Ліґі..

Краків ГАРБАРНЯ—ЧОРНІ 5:2 (1:1).

Лодзь. ЛТСҐ—ПОҐОНЬ 2:1 (1:1).

Варшава. ЛЕҐІЯ—ЛКС 3:2 (2:0).

Краєві пливацькі змагання.

Український Спортовий Союз уладжує в четвер 26. червня в год. 4. попол. на „Світезі" при вул. Ісаковича краєві пливацькі змагання в оцтаких конкуренціях: для мущин 100 м. стилем довільним, клясичним і горільць, 400 м. клясичним і довільним, 4 × 50 довільним; для жінок 50 м. довільним і клясичним стилем. Зголошення приймає д-р Гнатевич у „Сільськім Господарі", Зіморовича 20. Вступ на змагання 50 і 20 сот.

З наукового життя на еміґрації.

Виклад проф. І. Мірчука у празькому німецькому університеті.

Дня 3. червня ц. р. відбувся заходом слов'янського семинара німецького університету у Празі виклад проф. д-ра Ів. Мірчука, члена Українського Наукового Інституту в Берліні. Запрошенням проф. Мірчука на цей виклад уможливили слависти празького німецького університету, професори Спіна (міністр чехословацького уряду) і Ґеземан німецькій студіюючій молоді та ширшим кругам празьких німців вислухати цікавого викладу про фільософію у словян з покликаних уст.

Проф. Мірчук подав у цікавій формі нарис головних проблем словянської фільософії в порівнанні із західно-европейською та старався зарисувати перспективи дальшого успішного розвитку фільософії у всіх словянських народів. На думку прелеґента словянська фільософія ніколи не зможе дати великих теоретичних систем, одначе їй судилося зате витворити в будуччині новий тип фільософії практичної, побудованої на засадах етики, релігійности й типово словянського нахилу до реалізування ідей в конкретному життї. Свої виводи ілюстрував прелеґент численними прикладами з історії фільософії всіх словянських народів, використавши при цьому також фільософію Сковороди та фільософічні елементи українського народнього світогляду.

Німецька публика, яка цілковито виповнила велику університетську салю, стрінула виклад з великим заінтересуванням, так, що відповідні чинники німецького наукового світа Праги зараз запросили проф. Мірчука на новий виклад на подібну тему, який відбудеться в осені ц. р. Особливо відрадний тут факт, що чужинці в даному випадку дістають вірні інформації з уст спеціяліста-українця, який не промовчує й українського вкладу у скарбницю словянського культурного життя — вкладу, так часто при подібних нагодах іґнорованого вченими представниками деяких інших словянських народів.

Красуха у Львові.

У Львові поширюється красуха. У звязку з тим відбулася з ініціятиви і під проводом начальника воєвідського виділу здоровля д-ра Глушкевича конференція. Ухвалили, що треба далі вести міський заразний шпиталь при вул. Янівській ч. 130 і вмістити там більше хорих. Треба теж зорґанізувати у Львові масове охоронне щеплення, що як висказали досвіди, відграє першорядну ролю в боротьбі з тією пошестю.

НОВИНКИ

— **Прогулька українських студентів із Закарпаття у Львові.** Дня 22. червня ц. р. загостить до Львова прогулька студентів-українців із Закарпаття, що студіюють у Празі. Прогулька відвідає Перемишль, Львів та Станиславів. До Львова прийдуть прогульковці в неділю попол. в год. 17.5 і тут задержаться до вівтірка. Тому, що перша цього роду прогулька із Закарпаття має на меті навязати ближчі взаємини закарпатських братів з тутешнім громадянством, зокремаж зі студенством, сподіємося, що наше громадянство явиться численно як при повитанні на двірці, так і на чайнім вечорі, що відбудеться на честь рідних гостей в салях „Української Бесіди" заходом 2. куріня ст. пл. „Загін Червона Калина". В програму вечора увійдуть точки, підготовані самими закарпатськими прогульковцями. — „Загін Червона Калина".

— **Концесія на будову „Народньої Лічниці".** Львівський маґістрат дозволив нарешті Т-ву „Народня Лічниця" на будову 2-поверхового будинку на шпиталь при вул. Петра Скарги з тим, що Т-во відступить містові смужку ґрунту на поширення тої вулиці.

— **Опера, „Ярослав, князь галицький".** М. Васілєв, диріґент орхестри, що грає постійно в радіо у Константинополі, скомпонував нову оперу на основі лібретта Потапенка п. з. „Ярослав, князь галицький". Васілєв, як компоніст, належить до школи Рімського-Корсакова.

— **Новий ректор українського університету в Празі.** Як повідомляють із Праги, ректором українського університету в Празі на рік 1930/31 вибраний проф. Андрій Яковлів.

— **Привиджується „Сурма"...** В четвер 19. ц. м. вранці поліційні агенти відвідали мешкання Івана Крушельницького, найстаршого сина дир. Антона Крушельницького, але не застали його в хаті, бо бо він із жінкою й донькою заночував цю ніч у свого батька. Після того агент враз із командантом постерунку в Кривчицях відбув перлюстрацію в мешканні дир. Антона Крушельницького, забираючи на постерунок наймолодшого сина Остапа, учня V. кл. гімн. Переслухувано його у звязку із спаленням з дня 11. на 12. ц. м. залізничого перестанку на Маріївці, а причиною було те, що Остап Крушельницький дня 12. в год. 2. попол. відпровадив на на Личаківський залізничий двірець свого товариша Шраєра. Агент бачив у його руках якийсь зшиток (польський шкільний зшиток!) і підозрівав його, що він читав „Сурму". Після переслухання звільнено його, накладаючи на нього домовий арешт до пятниці, 1. год. вполудне. Це все діється, коли ще не скінчилася розправа проти Тараса Крушельницького.

— **Чи не переборщення?** В звіті про лугове свято подано число вправляючих Луговиків 695, а Луговичок 336. Це число не точне. Луговиків стануло до вправ 612, а Луговичок 292. Нас двох рахувало незалежно від себе і наші числа годилися. Таксамо нестійне і те, що до вправ стануло загально більше число, як на святі „Рідної Школи" 1. червня ц. р. На святі „Р. Школи" стануло загально 1.616 молоді, себто пів тисячки більше, як на святі луговім. До того це свято не було найбільшим луговим святом по війні, як подано у звіті, бо перед самим розвалом у луговім проводі стануло було на здвизі лугів до вправ самих Луговиків поверх 720. — Blueboy.

— **Львівська хроніка.** При вул. Петра Скарги ч. 2. 17-літній Володимир Довгань у намірі самовбивства підрізав собі жили, але його урятовано. — При вул. Жерельній двох робітників, Осип Свистак і Станислав Подольчак, підчас бійки важко поранили себе й один з них у тяжкім стані опинився в лічниці. — Іван Скобало, замешкалий при вул. Святокжицькій, побив лопатою по голові свою льокаторку Марію Гуралевич і є арештований. — При вул. Яблоновських шофер переїхав автом 8-літнього Івана Микульського.

— **Скільки в Польщі божевільних?** У Польщі є тепер 47 заведень для божевільних, у яких перебуває 11.635 осіб, а окрім того багато умово хорих лікується приватно, так, що всіх хорих умово є в Польщі 23.147 осіб.

— **Фальшиві стозолотівки.** До держ. банку у Варшаві принесено фальшиву стозолотівку, яка підроблена так удачно, що тільки спеціялісти можуть її розріжнити від правдивого банкноту. Доведеться бути осторожним і зі стозолотівками.

— **Пожежа в Камінеччині.** В Соколові, пов. Камінка Стр., вибухла пожежа в будинках Івана Петришина, яка перекинулась і на сусідні доми. Згоріло 4 хати, 3 хліви, 4 стодоли, а в стайнях згоріло кілька коров. Шкода сягає 30.000 зол. Вогонь погасили пожежні сторожі з Якимова і Желехова та Неслухова. Цю велику пожежу спричинили малі діти, які бавились під стодолою сірниками.

— **Пропала дівчина.** Рогатинська поліція арештувала музиканта Д. Вінтера Шапіру, якого обвинувачують у злочині торговлі живим товаром. Цей Шапіра перебував деякий час у Підгайцях, де недавно пропала вродлива, 16-літня дівчина Етта Райх, а поліція підозріває, що її вивіз кудись арештований тепер Шапіра. Вродлива Етта Райх мала нареченого, який тепер у розпуці шукає за своєю коханою та не може її найти.

— **Літаки на рати.** Літаки, які ще недавно були такою рідкістю, стають буденним засобом комунікації. Одна велика фірма в Новім Йорку заголосила, що продає літаки на рати, які можна сплачувати що-місяця по 100 долярів. Один літак коштує 3.000 долярів.

— **Статистика мов.** Населення Европи говорить 120 мовами, з чого найбільше, бо аж 80,903.000 осіб говорить по німецьки, понад 70 міліонів по російськи, майже 50 міліонів по англійськи й 40 міліонів по французьки. Китайською мовою говорить 400 міліонів населення, індійською мовою 260 міліонів. У цілому світі по англійськи говорить 170 міліонів людей.

— **Де в Чехії найбільше безбожників?** Чеська преса подає статистику безконфесійних у чехословацькій республиці: найбільше безбожників мають промислові міста, з яких наприклад, Кладно і Слани мають майже 50 проц. безконфесійного населення. На Моравії начислено тільки 2 проц. безконфесійних, а Словаччина і Закарпатська Україна майже не мають серед населення безрелігійних громадян.

— **Самовбивство жида.** Між жидами, особливо ортодоксальними, випадки самовбивства дуже рідкі, а всеж на днях в Лодзі стався такий випадок: Колись богатий купець, релігійний „хасид" Мордхе Ротштайн, утратив майже весь [illegible] і попав у нужду. Одного дня він попрощався зі жінкою і дітьми, вийшов на поле, довго молився, потім бритвою підрізав собі горло і помер у лічниці.

— **Прага будує другий національний театр.** В той час, як ми, українці, не можемо здобутись на один, хочби скромний театр у Львові, маленький чеський нарід вже приступає до будови другого національного театру в Празі. В тій ціли утворено окремий комітет, на чолі якого стоїть д-р Шамаль, а протекторат над цим комітетом обняв президент Масарик. Той-же президент жертвував на будову другого національного театру із власних фондів 5 міліонів корон. Треба додати, що Прага має і тепер, окрім національного театру, кілька інших театрів наскрізь европейського рівня.

— **Бібліотека Івана Грозного.** Довідуємось із чужинної преси, що радянський археольоґ Стелецький (українець, що видав деякі праці українською мовою) проводить археольоґічними розкопками, які шукають бібліотеки царя Івана Грозного. Вже в 1916 році професор Стелецький відкрив лябіринт підземельних ходів під Кремлем, де сподіваються найти закопану бібліотеку. Не всім відомо, що Іван Грозний був не тільки ненормально-кровожадним типом у роді Нерона, але також великим аматором творів мистецтва, дорогоцінностей, килимів, ікон і книжок. Він мав величезну збірку рукописів з 800 дорогоцінних томів. Ця збірка, здається, не згоріла і її ніхто не заграбав. Є здогад, що за Бориса Ґодунова її сховали невідомо де. В 1820 р. — 100 літ пізніше! — проф. Дагельов із Дорпата найшов у Естонії рукопис, що походив із катальоґу цієї бібліотеки. Після смерти Дагельова цей рукопис віднайшов ще раз проф. Стелецький, який виїхав до Естонії на розшуки. Ці розшуки відновлені тепер. За книжками і дорогоцінностями шукають у підземеллях Кремлю. Невже-ж за 200 літ будуть учені так шукати за сучасн. книжками.

— **Ріжні вісти.** Фінансово-бюджетова комісія варшавської міської ради постановила зліквідувати варшавську оперу з днем 1. вересня ц. р. — В Берліні розпочалась всесвітня енерґетична конференція, в якій беруть участь представники 48 держав. Головним завданням конференції обміркувати раціональне використання сил природи для промислу. — У фабриці в Лієжі (Бельґія) була експльозія газів, наслідком чого цілий дім вилетів у повітря і кількох робітників було ранених. — Цього року минає 100 літ від уродження цісаря Франц Йосифа I.

— **Українське Гігієнічне Т-во** влаштовує в суботу 21. червня ц. р. в салі Т-ва „Зоря" (вул. Вірменська 25) продовження викладу д-ра Е. Дурделла п. з. „Про венеричні недуги". Початок 8. год. веч. Вступ вільний. Гостям раді.

З судової салі.

ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ.

Дня 18. ц. м. закінчилась перед трибуналом присяглих у Львові розправа проти *Василя Шабана*, інваліда з Бережниці, пов. Стрий, обвинуваченого в державній зраді. Акт обвинувачення говорив, що Шабан у порозумінні з Дмитром Николюком, який перебуває на еміґрації, організував УВО на селі та заприсягав її членів. Судді присяглі потвердили питання про дальшу участь обвинуваченого в державній зраді і засудили Василя Шабана на *4 роки вязниці*. Предсідником трибуналу був радник Антоневич, обвинувачував прок. Мостовський, боронив д-р Старосольський.

Дописи.

ПІДГАЄЧЧИНА. *(Народний Дім. — „Просвіта". — Кооперація. — Соколи і Луги. — Театр. — Громадське життя. — „Сільський Господар". — — „Рідна Школа". — Діточі садки. — Охорона воєнних могил. — Опіка над молодю. — Пласт.)* Розпочата в 1928 році будова власного Народного Дому поступає скоро вперед. Завдяки енерґії філії „Просвіти" і „Кооперативного Союзу" стануло вже мури великого двоповерхового будинку. Початковий капітал у сумі 10.000 зол. зріс до висоти 85.000 зол. На це Кооперативний Союз зложив 17.000 зол., решту зложило громадянство, з чого дістало з американського і канадійського комітету українців Підгаєччини 760 долярів. Будова йде невпинно далі. — Філія „Просвіти" обєднує 450 індивідуальних членів, 76 читалень, 53 театральних гуртків, 8 хорів, 5 орхестр. Бібліотека має 1200 томів і 10 мандрівних бібліотек. Веде постійну канцелярію (секретар д. Даньків Іван) і переводить постійно люстрації. Читальняних домів є в повіті 36, а 12 площ жде розпочаття будови. — Повітовий Союз Кооператив обслуговує 43 споживчих кооператив і одну молочарню. Крім цього є в повіті 12 кредитових кооператив, які покищо працюють досить слабо, задля недостачі добре вишколеного персоналу і відповідних капіталів — Сокільських гнізд є в повіті 43. Дня

5. червня 1930 відбулася нарада 49 сокільських
відпоручників в організаційних справах. По ре-
фераті побр. Будзиновського Альфр. заст. голови
„С.-Б." зі Львова, принято до відома висліди ві-
зитації 25 гнізд переведених побр. Даньковим
Іваном і вибрано до комітету побр. Данькова І-
вана, Маськова Івана та Почияка Василя. Луго-
вих товариств є 13 (під покровом д-ра Дашкеви-
ча). Покищо вони не мають ще зорганізованого
повітового осередка. — На днях перебував в Під-
гайцях театр дир. Стадника. У репертуар увійшли
модерні оперети. Гра артистів пп. Бенцалевої, До-
линської, Кемпової, Посацької а п. Орлян в го-
ловних ролях та пп. Бенцаля, Горницького, Не-
делка, Рубчака і Яреми стрічалася з рясними о-
плесками. Гурт. хори і танці виведено поправно.
— В останніх часах запопіджено посольські ві'ти
в Підгайцях, Шумлянах і Богатківцях. Реферу-
вати мали посли д-р Яворський Олекса і о. прелат
Куницький. Народу на кожне віче зібралося по
кілька тисяч осіб. До нарад не дійшло, бо комісар
староства п. Ланцуцький при помочі поліції, сп-
равок та Стшельца, до віча не допустили. Народ
розійшовся огірчений. — Сільський Господар
обіймає 33 кружки. Брак агронома дається силь-
но відчувати. Без него рух у кружках мусить бу-
ти слабий, зокрема ще й тому, що кружки не о-
держують нізвідки підмоги. — Повітовий Союз
„Рідної Школи" має 5 сільських кружків, з 3 ді-
точими садками. Дальші 4 садки організується.
Збірки кружків відсилається до Головної Управи
у Львові. — Охорона воєнних могил піклується
могилами в цілому повіті, а зокрема стрілецькими
могилами в Вісню та Семиківцях. Рікрічно відбу-
ваються при цих могилах панахиди при участи
народу з доокола чних сіл. — Т-во спіки над мо-
лодю гуртує також 5 пластових курінів по се-
лах. Т-во висилає що-року по кількох новиків до
Пластових Таборів та удержує в Підгайцях захо-
ронку для дітей. — На днях відбудуться основу-
ючі збори Філії Українських Інвалідів, які до те-
пер не мали в повіті ніякої опіки. — Майже у всіх
інституціях видко працю посла д-ра Яворського,
д-ра Стецюка, о. Блозовського Михайла, при енер-
гійній співпраці просвітянина Івана Данькова.

БЕЛЗЧИНА. **(Культурно-освітня праця і будова Народніх Домів).** В останніх роках двигається з занепаду північна сторона Белзчини та своєю позитивною культурно-освітньою й економічною діяльністю починає дорівнювати іншим більше свідомим околицям. Знаючи, що власна домівка є осередком народньої праці, громадяни докладають старань, щоби побудувати відповідний дім, в якім малиб приміщення всі народні установи. — В місточку **Варяж,** завдяки пильним трудам о. С. Гаука, місц. пароха, побудовано в минулому році простору салю зі сценою, на якій в останніх місяцях аматорський гурток читальні „Просвіти" відограв низку театральних вистав: „Трьох до вибору", „Тріюмф медицини", „Блудний син" і „Малі вязні". — В **Гільчу** закупила читальня „Просвіти" двофронтову площу, на якій має станути просторий народній Дім. В ціли придбання фондів на будову місц. аматор. гурток улаштовує часто театральні вистави. Дня 30. березня ц. р. відбувся Шевченківський концерт з багатою програмою, зложеною з хорових точок і деклямацій. Промову виголосив голова читальні о. Ю. Ковшевич. Поліція зі Жнятина зареквірувала примірник творів Шевченка, щоби провірити, чи в деклямованих поемах є вислови, які не сподобались поліцаям. — Дня 16. квітня ц. р. відбулися в **Костятині** під проводом о. М. Ріпецького, пароха з Лісок, загальні збори читальні „Просвіти", яка має 114 членів. З бібліотеки, зложеної зі 180 книжок, випозичено в 1929 р. 724 книжок. Аматорський гурток читальні дав три вистави: „Арендар", „Батькова казка" і „Невольник". Громадяни задумують взятись до будови власного дому, тому на загальних зборах кооперативи „Надія", що відбулися 11. травня ц. р., ухвалено з чистого зиску 350 зол. на будову місцевого Нар. Дому. — В **Жнятині** бачимо значні успіхи творчої позитивної праці. Місцева кооператива проявляє гарну діяльність, а молочарська стація належить до найсильніших в районі. Дається доймаючо відчути потреба власної домівки, тому жнятинські громадяни приступили до будови Нар. Дому, де найшлаб би приміщення чит. „Просвіти" і кооператива. Дня 25. травня ц. р. відбулося торжество посвячення угольного каменя під будову „Народнього Дому" при співучасти оо. С. Гаука, Ю. Ковшевича і М. Ріпецького, який і виголосив принагідну патріотичну промову та загрів громадян до жертвенности й невсипущої праці коло здвигнення святині просвіти і кооперації. — В мин. році загарбав місц. латинський парох кс. Міка нашим громадянам право до спільного посідання божого храму, в якім від непамятних часів відправлялися гр.-кат. богослуження. Латинський ординаріят у Львові, опираючись на фальшивих донесеннях кс. Міки, затвердив це безправне відібрання наших церковних прав. Досі не було в наших часописах згадки про цю нечувану подію, яка до живого обурила місц. українських громадян, що становлять коло 70 відс. усього населення. Жнятинські громадяни задумують взятися до будови своєї церкви та певно довершать того преважного діла при щирій допомозі нашої духовної влади, яка відступила частину парохіяльного городу під будову церкви. — Аматорський гурток чит. „Просвіти" в **Лісках** відограв у березні вдатно драму Ів. Франка: „Украдене щастя", а 7. квітня відбувся концерт в честь Шевченка. На вміло підібрану програму зложилися хорові точки до слів Шевченка: „Думи мої", „Сонце заходить", „Ой три шляхи" і пять деклямацій поем нашого народнього Пророка. На закінчення відограла дітвора зворушливий сценічний образок у двох відслонах: „Вінок на могилу Тараса Шевченка", який видцям припав дуже до вподоби. — В **Переводові** закінчено при кінці квітня ц. р., завдяки стараниям членів управи кооп. „Самопоміч", будову Нар. Дому. — Дня 11. травня відограв там аматорський гурток першу театральну виставу: „Наймичку" Тобилевича. З причини недостачі домівки місц. читальня „Просвіти" досі не проявляла ніякої діяльности, тому тепер буде спромога повести живішу культурно-освітню діяльність у тім занедбанім селі.

Громадянин.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 20. червня, год. 8 вечором „Контрольор спальних вагонів" (знижки).

Субота, 21. червня, год. 4. попол. Попелюшка (з Віліньскою і Дудзінським — для дітей).

Субота, 21. червня, год. 8. вечором „Контрольор спальних вагонів" (знижки).

Малий Міський Театр:

Пятниця, 20. червня, год. 8. вечором Поїзд-марево (ціни популярні).

Субота, 21. червня, год. 8. вечором Поїзд-марево (ціни популярні).

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: „Співець Монпарнасу".

КАСІНО: Сексуальна гигієна.

КОЛЬОСЕЙ: Пат і Паташон як Дон Кіхот. Він не мав щастя. Пластуни горою.

КОПЕРНИК: „Хмародер". Твої уста так спокушували мене.

ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату Кіно зачинене.

МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма: „Жінка без серця". Муринські пісні.

ОАЗА: Батьку! (Капітан Сорель і його син).

ПАЛЯС: Звукова фільма: „Передшлюбний гріх" (Лявра Ля Плянте).

ПАН: Останній син.

ПАСАЖ: Гроза Техасу. Чорний птах.

ПРОМІНЬ: Опирі Варшави.

СТИЛЕВЕ: Останній монарх. Полікушка.

ФАТАМОРГАНА: Шехерезада.

ХИМЕРА: Серце летуна.

УТІХА: Темпо, темпо! і Бастер Кітон як спортовець із любови.

Програма радіо.

Субота 21. VI. 1930.

Варшава (1411,7) 12·10 Концерт грамофонів. **Краків** (312·8) 17·20 Авдиція для молоді. **Лайпціґ** (259) 19·30 Симфонічна орхестра. **Льондон** (356,3) 20·30 Фортепяновий рецитал. **Франкфурт** (390) 16·00 Радіоорхестра. **Берлін** (418) 19·15 Арфа і віолінчельо. **Стокгольм** (436) 20·10 Кабарет. **Лянґенберг** (473) 13·05 Концерт. **Прага** (487) 23·20 Музика з каварні. **Брюссель** (509) 18·00 Грамофонові плити. **В день** (516,3) 12·00 Капеля Маха. **Мюнхен** (533) 16·00 Радіоорхестра. **Будапешт** (550) 16·00 Концерт. **Ленінград** (1000) 17·30 Концерт. **Харків** (1304) 16·00 Оперова музика.

Ширіть наш часопис!

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Торговельна Школа Т-ва „Просвіта" з кооперативним напрямом у Львові, вул. Корнпктів ч. 1. III. поверх приймає ВПИСИ до дня 1. липня 1930 р від год. 10—12 рано особисто й письменно за предложенням метрики, останнього шкільного свідоцтва і 10 зол. вписового. Пізніщі зголошення будуть приниматись тільки в міру вільних місць. — **Управа.** 2304 4—15

Вступні іспити в державній гімназії з українською мовою навчання в Тернополі до клас I—VII на шк. р. 1930/31 відбудуться 30. червня і 1. липня. Подання з залучниками вносити до дня 25. червня. 2311 3-3

Управа приватної дівочої гімназії „Рідної Школи", гуманістичний тип в Тернополі подає до відома, що з початком слідуючого шкільного року (1930/31) відкриває першу клясу. Вступні іспити до I. кляси будуть відбуватись 27. і 28. червня, а до кляс IV—VII. від 26 до 30. червня ц. р. — **Управа гімназії.** 2260 3—3

Вписи на шкільний рік 1930/31 до Приватної учительської коедукаційної Семинарії ім. Болеслава Пруса при вул. Грохівській ч. 51 відбуваються щодня від 10—13 години. Рівночасно Дирекція Семинарії приймає вписи до школи вправ при тій Семинарії. — **Дирекція.** 2307 2-3

Управа жіночої гімназії Р. Ш. (гуманістичний тип) у Коломиї повідомляє, що вступні іспити до кляс IV—VII відбудуться дня 28. червня. Управа відкриє клясу I—III, коли зголоситься відповідне число кандидатов. 2318 2-3

Управа жіночої учительської семинарії Р. Ш в Коломиї повідомляє, що вступні іспити на курси I—IV відбудуться в днях 27, 28 і 30. червня. Вписи триватимуть до 2. липня. 2318 2-3

Дирекція жін. учит. семинарії С. С. Василіянок у Львові (вул. Потоцького ч. 95) подає отсим до відома, що вступні іспити на I. курс семинарії відбудуться лекційним способом в днях 26. 27. 28 і 30. червня ц. р. До подань треба долучити: останнє шкільне свідоцтво, метрику хрещення, свідоцтво лікарське і свідоцтво щіплення віспи. — Вступні іспити на II, III. і IV курс відбудуться 25. і 26. червня; на сих трьох курсах буде вільних всего по 2—3 місця — Вписи до школи вправ I—VII кляси відбудуться 28. і 30. червня від год. 8. рано. Семинарія і школа вправ мають права державних шкіл. При семинарії є інтернат, в якім учениці можуть найти приміщення і старанну опіку. 2321 1—2

Збірка новиків (чок) до табору в Гориглядах біля Нижнева дня 9/VII. 1930 р. год. 9·30 у Львові на головнім двірці (в залі). Через Станиславів переїзджати будемо год. 14 (2-га). Остаточна збірка в Нижневі на стації год. 15·30. Відїзд з табору 8/VIII 1930 год 16·14 (чверть на пяту) з Нижнева. Год. 17·20 в Станиславові, год. 21·55 приїзд до Львова на головний дворець. На місця збірок і з місць розходів зобовязані родичі самі опікуватися новиками. — Хто із новиків хотівби приїхати до Львова день скорше перед збіркою, а не має приміщення (нічлігу), проситься зголосити тиждень перед тим письменно на адресу: Евгенія Гірківна, Львів, вул. Корденького ч. 7. II. пов. (подати час приїзду до Львова).

На „Рідну Школу" зложили ВП.: Василь Дяків з Дружиною, Немирів 20 зол. замісць цвітів на домовину друга бл. п. Ткачука. — ВП. Жертводавцям складає щиру подяку — **Головна Управа.** 2322

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.